

Гончарова Ольга Сергіївна
доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди,
кандидат історичних наук, доцент
e-mail: olia.goncharova2016@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ГОЛОКОСТУ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД

У ХХІ столітті тема Голокосту стала не лише предметом історичних студій, а й важливим елементом гуманітарної освіти, формування історичної пам'яті та громадянської свідомості. Викладання історії Голокосту виходить далеко за межі фактичного ознайомлення з подіями Другої світової війни. Воно передбачає виховання критичного мислення, толерантності, відповідальності та поваги до людської гідності. Саме тому методичні підходи до навчання про Голокост сьогодні розглядаються не лише як педагогічне питання, а як важлива складова формування культури пам'яті в демократичному суспільстві. Порівняльне вивчення досвіду різних країн дозволяє глибше зрозуміти, як історія Голокосту інтегрується в сучасний освітній процес і які цінності стоять за цим викладанням. У цьому контексті особливий інтерес становлять підходи України та Сполучених Штатів Америки – двох країн із різними історичними досвідом і традиціями осмислення минулого. Потребують вивчення ключові освітні практики в обох країнах, визначення їхніх спільних рис та відмінностей; з'ясування ролі викладання історії Голокосту у формуванні громадянської компетентності й культури пам'яті. Такий аналіз дає можливість не лише виявити перспективи вдосконалення української методики, а й зрозуміти, як гуманітарна освіта може сприяти побудові відкритого, демократичного суспільства, здатного критично осмислювати власне минуле.

В Україні викладання теми Голокосту поступово інтегрується в шкільну й університетську історичну освіту, проте цей процес має свої особливості та виклики. З часу проголошення незалежності головна тенденція полягала у поступовому переході від радянського підходу, з його редукацією теми до «нацистських злочинів проти мирного населення», до формування окремого

нарративу про Голокост як унікальне явище в історії ХХ століття. Однак ця тема розглядається переважно в контексті Другої світової війни, через наповнюється курсу конкретними українськими сюжетами: трагедією Бабиного Яру, масовими розстрілами на території окупованих міст і сіл, долями праведників народів світу. Проте, важливою проблемою залишається поверховість викладу та недостатня увага до морально-етичного виміру теми, який має бути центральним для гуманітарної освіти. Велику роль у розвитку українських методичних підходів відіграють громадські та міжнародні освітні ініціативи, зокрема Український центр вивчення історії Голокосту, Меморіальний центр Голокосту «Бабин Яр», а також партнерські програми з Яд Вашем (Ізраїль) та Меморіальним музеєм Голокосту у Вашингтоні (США). Ці структури розробляють навчальні матеріали, тренінги для вчителів, методичні рекомендації, які поєднують академічну точність і педагогічну чутливість. За спостереженням А. Подольського, саме через такі програми формується «нова етика пам'яті», орієнтована на людський вимір трагедії, а не лише на політичну чи етнічну ідентифікацію жертв [2, с. 7].

У Сполучених Штатах викладання історії Голокосту має понад півстолітню традицію й ґрунтується на поєднанні історичного аналізу, громадянського виховання та етичного осмислення трагедії. Після створення Меморіального музею Голокосту у Вашингтоні у 1993 році тема Голокосту стала невід'ємною частиною шкільних й університетських курсів гуманітарного спрямування. Освітня політика у цій сфері орієнтована не лише на передачу знань про історичні події, а й на формування громадянської відповідальності, критичного мислення та усвідомлення небезпек расизму, антисемітизму й тоталітаризму. Американська система освіти, на відміну від української, має децентралізований характер: навчальні програми розробляються окремими штатами. Це дозволяє інтегрувати вивчення Голокосту в різні предмети – історію, літературу, соціальні студії, громадянську освіту. Наприклад, у штаті Нью-Джерсі ще з 1994 року діє обов'язковий курс з історії Голокосту та геноцидів, який спрямований на

формування «етичної свідомості та емпатії до інших» [1]. Методично американський досвід базується на принципі особистісного підходу – через роботу з індивідуальними історіями, листами, щоденниками, фотографіями, свідченнями очевидців. Такий підхід дає змогу поєднати раціональне пізнання з емоційним переживанням, що відповідає сучасним тенденціям історичної освіти.

Таким чином, досвід викладання історії Голокосту в Україні та США демонструє два різні, але взаємодоповнювальні підходи до історико-педагогічної інтерпретації геноциду. Американська модель характеризується цілісністю, міждисциплінарністю та глибоким акцентом на громадянське й етичне виховання. Вона розглядає Голокост не лише як історичний факт, а як моральний виклик сучасності, що має формувати активну позицію особистості щодо насильства, дискримінації та проявів ненависті. В українській системі освіти відчутним є поступ у напрямку гуманізації історичного знання. Завдяки діяльності вчителів, науковців, музеїв та громадських організацій тема Голокосту поступово інтегрується у шкільні програми, а дослідницький інтерес до неї зростає. Проте залишаються проблеми – недостатня кількість методичних матеріалів, обмежена підготовка педагогів, брак інтерактивних засобів навчання. Подальший розвиток українського підходу має ґрунтуватися на синтезі кращих практик обох моделей. Це дасть можливість перетворити вивчення Голокосту на простір діалогу між минулим і сучасністю, між пам'яттю та громадянською свідомістю.

Література

1. Mitchell J. P. *Methods of Teaching the Holocaust to Secondary Students as Implemented by Tennessee Recipients of the Belz-Lipman Holocaust Educator of the Year Awards*. URL: <https://surl.li/pvfaok> (Дата звернення 24.10.2025)
2. Подольський А. *Переднє слово. Українське суспільство і пам'ять про Голокост: виклики для освіти*. Київ: КІВЦ, 2019. С. 5-8.